

PRILOG POZNAVANJU ZADARSKE KUĆE U 17. STOLJEĆU

Nevenka Bezić Božanić

UDK 949.75 Zadar »16« (093)
Izvorni znanstveni rad
Nevenka Bezić Božanić
Split, Peričićeva 12

Na temelju arhivskih izvora autorica je prema popisima predmeta u zadarskim kućama nastojala prikazati sredinu u kojoj su obitavali Zadran i u drugoj polovici 17. stoljeća. Ti popisi sastavljeni nakon smrti vlasnika iako tek djelomično sačuvani ukazuju na visoku kulturnu razinu stanovanja u tom gradu.

Povijesna sudbina Zadra nije tijekom dugih stoljeća postojanja bila sklona ni njegovom življu, ni građevinama. Rušio se grad i obnavljao, nestajale su obitelji zajedno sa svojim kućama, predmetima i uspomenama, stizali novi stanovnici s drugim običajima i navikama. Do našeg vremena došle su tek crkvene građevine, ali više puta okrnjene, te crkveni predmeti što ukazuju na ukus i smisao kojim su slike, skulpture, srebro i ruho nabavljani kod domaćih i stranih majstora. Ti predmeti su dobrim dijelom sačuvani marom i požrtvovnošću njihovih vjernih čuvara. Međutim, kuće su stradale u raznim nedaćama, od pregrađivanja, dograđivanja, do rušenja i dioba vlasnika. S tim su kućama nestajali kućanski predmeti, slike, knjižnice i niz drugih stvari što bijahu dio života pojedinih obitelji. Stoga ih danas možemo naći tek zabilježene u ponekoj oporuci, popisu predmeta iza smrti vlasnika i djevojačkoj opremi.

Nekoliko sačuvanih popisa zadarskih kuća od godine 1645. do 1674. raznih društvenih slojeva pokazuju kulturu življenja u tim prostorima. U tom gradu na granici stalnih mletačko-turskih sukoba ipak se živjelo na višoj kulturnoj razini, njegovi stanovnici cijenili su udobnost kuće, ali i ljepotu, ukrašavajući unutrašnjost tih kuća slikama i raznim ukrasnim predmetima. Više tih obitelji posjedovalo je i knjižnice s knjigama poznatih europskih klasika i izdanja tog vremena. Možda je upravo ta vanjska nesigurnost radala potrebu za toplinom i ljepotom doma. U nekim popisima uočljiv je raspored prostorija, dok su u nekima samo popisani predmeti bez određenog reda, ali su tako opisani da ih gotovo možemo opipati.

Ti popisi pripadali su ovim obiteljima: 1645. Marija ud. kapetana Ivana Petra Danielija i Katarina, žena poručnika Rade de Mercouich (?), 1646. parun Ivan Micheglia, 1647. Tomo Marinić reč. Giachus, 1648. Dr. Jerolim Girardini,

kapetan i plemić nastanjen u gradskoj četvrti sv. Šimuna, 1649. magister Paolo Sandoli, 1651. ljekarnik Francesco Armati, 1654. Jerolim Ferro Anzola, plemić, 1663. Ivan Detrico Alvisa, kapetan i plemić, 1665. Jerolim Spingaroli, 1670. Jerolim Soppe, plemić, i Nikola Pobar, guverner oružja, 1673. magister Zulian Scarpulina, trgovac, i Josip Stocco, vjerojatno član trgovačke obitelji Stocchi iz Bergama, a 1674. Frano Lucari.¹

Od petnaest spomenutih popisa, samo se po nekima može odrediti gdje su vlasnici stanovali. Tako Ivan Petar Danieli posjeduje kuću u četvrti sv. Šimuna i u popisu se spominje da kuća ima veliku sobu okrenutu prema ulici, radnu sobu zvanu studio, te još šest prostorija. Parun Ivan Mikelja posjeduje kuću u četvrti sv. Dimitrija, kapetan Jerolim Girardini u četvrti sv. Šimuna, Jerolim Ferra u četvrti sv. Marcele i sv. Šimuna, Ivan Detrico kuću nasuprot stolnice, ali nije poznato koliko ima prostorija, a trgovac Jerolim Stocco također blizu stolnice.² Nakon smrti Jerolima Soppe učinjen je popis njegove kuće, koja se nalazila između Gospodskog trga i crkve sv. Mihovila s više soba, studijem s knjižnicom, predsobljem sa stubama »portico detto baladon di scala«, južnom sobom nasuprot studija, tzv. novom sobom zacijelo poslije dograđenom pokraj vrta Matković, zatim prostorijom na vrhu stuba, spremnicom, kuhinjom i prostorom pred njom gdje se mijesio kruh, te konobama i stajom. Kuća te obitelji prema sačuvanom popisu njene unutrašnjosti najraskošnija je kuća dosada poznata iz inventara u Dalmaciji.³

U pet kuća u nekim sobama zidovi su bili obloženi »zlatnom kožom« koja se kao skupocjeni proizvod uvozila iz radionica u pokrajini Cordobi u Španjolskoj, a potom se taj obrt prenio na Apeninski poluotok. Izrađivali su se u re-ljefnoj tehnici od fine tanke kože obojene zlatnom, ali i srebrnom i crvenom bojom razni predmeti kao što su zidne obloge, zastori, pokrivači, jastuci, konjska oprema i razni sitni ukrasni predmeti.⁴ U kući Danieli spominju se četiri komada obloga za jednu malu sobu i sedam za veliku,⁵ u kući Spingaroli i Detrico oprema za po jednu sobu, u kući Soppe sedam zlatnih koža, a u kući Lucari pet koža i tri stare razbijene. Detrico posjeduje i željezne vijence postavljene ispod stropa, koji su služili za vješanje raznih zidnih obloga,⁶ a vjerojatno i za zbirku oružja i ratnih zastava što ih je ta obitelj posjedovala. U jednoj sobi te kuće još je zabilježena obloga od sukna iz Bergama, a u kući Soppe i Spingaroli tapiserije, rijetke u Dalmaciji, ali ipak poznate u bogatim kućama.⁷ U kući

¹ No. 34. Inventari presenti nella Cancellaria da Comune di Zara, 1494-1674. Busta II, fasc. II, br. 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153. Povijesni arhiv, Zadar (dalje PAZ).

² R. Jelić, Stanovništvo Zadra 1608. godine. Zadar 1985, str. 69, 71, 74, 82.

³ Inventar br. 149. PAZ.

⁴ B. Bezić-Božanić, Unutrašnjost dalmatinske kuće - prostor za scenske priredbe XVII stoljeća. Dani Hvarskog kazališta, knj. IV, Split 1977, str. 339.

⁵ N. dj. str. 348.

⁶ Armadura di ferro no. cinque ... dette intiere no. doi ... detti di ferro no sei ... Inventar br. 147. - O armaturama vidi: V. Han drveni gotičko-renesansni vijenac iz Tudizićeve palače u Dubrovniku. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 10, Split 1956, str. 129-137.

⁷ C. Fisković, Stare tapiserije u Dalmaciji. Zbornik Muzeja primenjene umetnosti 19-20, Beograd 1975-1976, str. 29-39. N. Bezić-Božanić, N. dj. str. 148, 149.

Detrico spominju se i dva zastora od zlatne kože na vratima i dva stara od sukna s obiteljskim grbom.⁸

U deset popisa zidove ukrašavahu slike. Tako obitelj Danieli ima šesnaest slika raznog sadržaja, od kojih su tri na drvu, a posebno je istaknuta slika Gospe sa srebrnom krunom za koju je zabilježeno da je slikana »alla antica«, možda djelo i nekog zadarskog domaćeg majstora. Slijedi portret nekog guvernera Katića, slike sv. Jerolima, sv. Antuna, sv. Petra, dvije slike cvijeća, Pietà, Gospa s mudracima, te više Gospinih slika. Uokvirene su većinom zlatnim okvirima, jedan okvir obojen je u crno, a jedan je od ebanovine.⁹ U kući udovice Katarine Marković dvije su slike sv. Karla na papiru i trideset i šest slika također na papiru očito grafike koje su u 17. stoljeću sve više prodirale na tržište. Bile su prilijepljene ljepenkom i uokvirene, a različitog sadržaja koji nije posebno zabilježen.¹⁰ U kući paruna Mikelje nalazilo se pet svetačkih slika u zlatnim okvirima,¹¹ u kući ljekarnika Armatija šest svetačkih slika sa zlatnim i crnim okvirima, te devet malih slika.¹² U kući Ferra nalaze se tri Gospine slike, jedna na drvu s okvirom, možda ikona, jedna mala pozlačena i jedna izvezena, te drveno raspelo,¹³ u kući Girardini pet slika među kojima je portret vlasnika plemića Jerolima, a ostale slike prikazuju Krista, sv. Jerolima, sv. Bernardina i Rimljanku Lukreciju, u kući Pobar je sedam srednjih i malih slika bez potanijeg opisa, te u kući Stocco sedam slika među kojima je portret oca, a ostale su svetačke.¹⁴

⁸ Portiere di corridoio no. doi ... dette do panno col Arme della casa uecche no. doi. Inventar br. 147, PAZ.

⁹ Un quadro grande di Crocifisse con sue sfaze d'orate ... Un quadro di San Girolamo con sua suaze d'orate ... Un altro quadro di San Pietro mentre fu da Guida senza suaze ... Un quadro della Madona con San Iseppo uecchio ... doi quadri sopra di essi depenti fiori ... Un quadro si S. Antonio in rame di ebano ... Un quadretto sul uero della passion del N.S. ... Un retratto del Sigr. Gouu. Cattich sopra un quadro ... Un quadro della Madonna Sant(issi)ma in tauola indorato, all'antica con sua coronella di lama di Arzento ... Un altro quadro della Madonna Sant(issi)ma più picollo indorato uecchio ... Un quadro della Madonna Sant(issima) in Tella con le sue suazette negre ... Un quadro della Madonna Sant(issi)ma con tre Maggi in tauola con je sue suazette ... Un quadro della pietà piccolo con suazette indorate... un quadro di san Geronimo in tauola con suazette indorate. Inventar br. 137, PAZ.

¹⁰ ... Quadrilli di diuerse figure in carton con sue sfazette atorno in tutto trenta sei ... Un quadro con l'immagine di Sto. Carlo in carta ... Item un'altro Imagine di San Carlo in carta. Inventar br. 138, PAZ.

¹¹ Un quadro picolo la imagine di crocifisso con le sue suazette indorate ... Un quadro grande uecchio con la imagine di S(an)ta M(ari)a Mandalena con le sue suaze distagliate et indorate ... Quadro no. 3 di seso uno con la imagine della Madona l'altro s. Gerolamo, terzo con San Rocho. Inventar br. 139, PAZ.

¹² ... tre quadri con imagine della B.V. con sfazze negre e dorate ... tre quadri uno di S(an)to Bartolomeo, sto. Geremia et Sta. Lucia ... Noue quadretti con diuersi santi. Inventar br. 143, PAZ.

¹³ ... Un quadro della Madonna santissima in legno con sfaze ... Un quadrello della Madonna sant. indorata piccola ... Un quadro della Madonna racamada ... Un croce di legno ... Inventar br. 145, PAZ.

¹⁴ Un quadro del nostro Signore portante la croce ... Un retratto in quadro del qm. Sigr. Kaulier Girarnin Girardini ... Un quadro grande con le sue suaze negre cordiale che

U obitelji Detrico nalazilo se dvadeset i devet slika, i to šest velikih obiteljskih portreta i šest malih, sličica Venere, slika na drvu što prikazuje tri Mudraca sa zlatnim okvirom, Gospina slika sa sv. Josipom i sv. Ivanom, dvije male slike muke Kristove, dvije Gospine slike, dva drvena reljefa s prikazom Križa i Gospe s pozlatom, reljef Madone izradene od sadre »all'Antica«, dvije slike na bakrenom limu sv. Filipa Nerija i sv. Jerolima, te četiri zemljopisne karte s četiri strane svijeta.¹⁵ U kući Katarine udovice Jerolima Spingaroli rođ. Grisogono nalazi se trinaest slika. One prikazuju jedan muški portret, više Gospinih slika, tri Mudraca, slike raspela, male slike sv. Karla i sv. Katarine, te križ od kosti u kutiji obloženoj crnim baršunom.¹⁶ U kući trgovca Scarpulina nalazi se jedanaest srednjih i manjih slika svetaca bez potanjeg opisa, a u kući Lucari portret vlasnika i još jedan manji obiteljski portret, a dvadeset i dvije slike su svetačkog sadržaja raznih veličina sa zlatnim, crnim i bijelim okvirima, od kojih je pet malih slika na bakrenom limu s crnim okvirima.¹⁷

tiengono il bacil la testa di San Gierolimo ... Un altro quadro con sua (?) di Lucretia romana non fornito ... Un quadret piccolo di San Bernardin senza suaze ... Inventar br. 146. - ... Quadri mezani e piccoli no. 7. ... Inventar br. 150. - ... in porteggio: Due Quadri uechi rotti della Madona grandi con suaze dorate ... Un quadro piccolo della Madona Vecchio soazato ... Un altro quadro di Sta Catarina con soaze schiete ... Un quadro della Nonciata in tela senza suaze ... Un quadro del Retrato dell q. suo Padre ... Un quadro di San Gerolimo soazato con soaze Doratte ... Inventar br. 152, PAZ.

¹⁵ ... Un Crocifisso di legno di rileuo ... Un quadro coll'Imagine del Sig(no)re dipinto con le sue suaze ... Un quadro coll'Imagine della Madona con suaze dorate ... Un quadro della Madona fatto di Stucho all'antica ... Un quadro di Anunziata fatto sopra Pietra di Paragnon con suazette d'ebano ... Un quadro di Rame di San Filippo Neri con suazette ... Un quadro di tre Magij pitura in legno con suaze dorate ... Un quadro di Tella all'Imagine della Beata Vergine San Iseppo et San Zanbattista con le sue suaze ... Doi quadretti piccoli con la passione ... Un quadretto in Rame coll'Imagine di San Gierolimo ... Quadri grandi di Retratti de diuersi da cha Detrico con suaze no. ... Quadri di Retratti pur de cha Detrico senza suaze no. doi ... Quadretti di Retratti de diuersi della famiglia Detrica no. quatro ... Quadretti di Retratti de particolari senza suaze no. doi ... Un quadretto pitura di Venere con suaze ... Quadri quatro di geografia delle quatro parti del Mondo. Inventar br. 147, PAZ.

¹⁶ ... Una crocetta d'aurio in una casetta foderata di Veluto nero ... Una imagine della B.V. con le sue cornici d'orate grande ... Un quadro con i tre Maggi con suaze d'orate ... una imagine picciola della B.V. con suaze d'orate ... Una imagine picciola senza suaze ... Un quadretto di San Gerolimo ... Una tauola in otton della Crocifision del nostro Signore in quadretto ... Un quadretto di San Carlo... Un quadretto di un Crocifisso... Un ritrato del Dr. Barnaba grande ... Un quadretto di Natività del supre (?) ... Un quadretto della B. V. ... Un quadretto della Croce ... Un quadretto di Santa Catarina ... Inventar br. 148, PAZ.

¹⁷ ... Quadri mezani cinque con diuerse imagine di santi ... Altri sei piccoli, et uno quadro longo con imagine di San Christofolo. Inventar br. 151. - ... Un Quadro con l'immagine di (?) senza suaze ... U detto con suaze d'orate con il ritrato del fu Sra Francesca Panisconi ... Un detto con l'immagine dela B.V. con le suaze d'orate ... Un detto con l'immagine di S. Antonio Abbate senza suaze ... Un detto con l'immagine di N.S. con porta la croce con le suaze bianche ... Un detto grande con le suaze al quanto d'orate con l'immagine della di purificad. (?) della B.V. ... Un detto con l'immagine di San Antonio di Padua con le suaze nere ... Un detto con l'immagine della B.V. ... Un detto con l'immagine di S. Gio. Battista ... Cinque detti in rame con je suase nere ... Un detto della natiuità di N.S. con le suaze di legno ... Un detto piccolo col ristratto (?) Lucari ...

Posebno je značajan popis u obitelji Soppe koji se sastoji od sedamdeset i pet slika raznog sadržaja od ikona na drvu, bakrenom limu, portreta na platnu, svetačkih slika, slika s mitološkim motivima i krajolika, te više crteža. Očito se tu radi o sakupljaču umjetničkih djela i prema dosadašnjim istraživanjima to bi bila prva poznata zbirka likovnih djela na hrvatskoj obali Jadrana, koja upozorava na kulturno ozračje Zadra u 17. stoljeću.¹⁸

U opremi kuće središnje mjesto zauzima ležaj za odmor i spavanje. I tijekom 17. stoljeća još uvijek se spominju renesansni tipovi kreveta, samo 17. stoljeće donosi bogatije ukrase. Još uvijek se ležaji sastoje od drvenih ili željeznih nogara s daskama i slamaricama, koji su se danju sklanjali u sprema, a navečer postavljali za spavanje, pa su i u popisima najčešće zabilježeni u nekim ostavama. Međutim, u zadarskim kućama više se spominju kreveti kao dio namještaja od orahova drva ili željeza obojeni zlatnom i zelenom bojom s plavom nebnicom postavljenom na stupove, ponekad ukrašene kipićima i pozlaćenim kuglama. S nebnice su se spuštali zastori pri vrhu nabrani trakama (tornaletto), na rubu s prišivenom čipkom, resama i zlatnim vrpcama. Zastori su od raznih vrsta tkanina, od pamučnih i vunjenih do onih finijih od baršuna, damasta i svile izvezene zlatnim i raznobojnim vezom opšivene svilenim vrpcama, podstavljeni i prošiveni. Najčešće su zelene boje, a i kreveti su u toj boji sa zlatnim ukrasima. Ta je boja poznata kao boja opuštanja i smirenja, pa su to zacijelo znali i Zadrani 17. stoljeća. Na krevetima su bile strunjače punjene vunom i slamarice, uzglavlja i jastuci od vune i perja, te razne vrste pokrivača. Primjerice, pokrivači punjeni pamukom i prošiveni tzv. pique-tehnikom u raznim bojama, zatim tkani pokrivači od vune i pokrivači od janječeg krzna, ali su zabilježeni i oni domaći poznati pod imenom »shiavina« od bijele vune. Plahte su zabilježene u svim popisima kućanskih predmeta, ukrašene su čipkom, vezom i vrpcama. Ukrašene su i jastučnice, dok su uzglavlja posebno raskošna, nerijetko od raznobojne svile s vrpcama, čipkom, vezom »na iglu« i na starinski način »all'antica«.¹⁹ Zabilježene su i kolijevke od obojenog drva ili pozlaćenog

Tre altri quadretti picolini ... Un detto piccolo con le suaze d'orate con l'immagine di San Simeon quattro profetta ... Un san Francesco in Grotta con suo uetro sopra ... Un quadretto con le suaze d'orate con l'immagine S. Diego (?) ... Un detto con l'immagine dell'osubtion (?) della (?) con le suaze di legno ... Un detto piccolo con l'immagine della ... Inventar br. 153, PAZ.

¹⁸ M. Stagličić, Zbirka slika zadarskog plemića Jerolima Soppe (oko 1600-1669). Radovi Instituta za povijest umjetnosti 16, Zagreb 1992, str. 106-113.

¹⁹ ... Doi para di caualetti con le sue tauole e un pagiazzo ... un stramazzo, un paro di lincioli, felzada et coltra ... Una lettiera di legno uerde al quanto indorata con il suo pagiazzo sopra ... Una lettiera di ferro indorata, con suoi pomoli indorati ... Stramazzi no. cinque usati et coltrine uerde di bedena ... Una coltra da letto di tella suriana listada di ormesin turchin uechio ... U capezal di piume ... Una coltra di rassa turchina ... Un cavezal di lana ... Un copertor di pelle aneline ... Doi cusini di lana da letto ... Una felzada di lana. Inventar 137. PAZ. - ... Un letto di noghera con suo stramazzo et pagiazzo non ancor a meza uita ... Un carpator di diuersi colori ... Inventar 139. PAZ. - ... Lincioli noui di tella sotile con lauorieri et merli grandi sette ... cinque detti a lauorier (vrsta veza?) e merli piccoli ... sie detti doi con cordella et quatro schietti ... Inventar 142. PAZ. - ... Una littiera di noghera con suo Capezal ... Un paro di lincioli con strangolo ... Inventar 145. PAZ. - ... Uinti para di lincioli, cioe sei para con merli et il resto senza merli, et à mezza vita ... Inventar 146. PAZ. - ... Littiere di ferro indorate con le

željeza, a obitelj Detrico ima čak tri kolijevke od kojih je jedna od orahovine ukrašena obiteljskim grbom. Uz pojedine kolijevke nalaze se male plahte, pokrivači punjeni pamukom i strunjače od vune.²⁰

Svaka kuća posjedovala je razne vrste škrinja od orahovine, jelovine ili čempresovog drva, koristile su se za odlaganje odjeće, posteljine, knjiga i vrijednih papira, a one u kuhinji, jednostavnije, za pohranu posuda i hrane. Služile su za sjedenje i one duže za spavanje, pa se često na njima spominju razni kožnati ili svileni jastuci i posebna vrsta pokrivača pod nazivom »bancal« ili »tapedo«. U popisima pokretne imovine zadarskih kuća zabilježene su kao »casse« i one manje kao »cassete«, ali i hrvatskim nazivom škrinje »scrigne« i za male talijanskim pravopisom »scrignette«. Ukrašene su raznim rezbarijama, pozlatom, obojene, ali i oslikane, te obložene kožom.

Donosile su ih u kuću udavače kao obvezni i sastavni dio djevojačke opreme. Škrinjice su služile za nakit i razne sitnice i bile su bogatije ukrašene, a posebne škrinjice pod nazivom »pettiniera« sadržavale su razne stvari za uljepšavanje. To su bili mirisi, kreme, boje, češljevi, ukrasi za kosu i sve ono što je jednoj ženi bilo potrebno za njen izgled. Poznate su u svim dalmatinskim i dubrovačkim inventarima, pa ih čak opisuju i pjesnici. Bile su fino izrađene od

tauele para no. cinque ... dette di noghera all'antica no. tre ... caualetti di legno con doi piedi intagliati et indorati con le sue tauele para no. uno ... stramazzi di lana grandi no. quattordici ... detti strapontini no. sei ... capezali di lana no. dieci ... cusini di lana no. disotto ... Pagliazzi no. sette ... coltre di samito inbotite no. tre ... coltre di damasco labate (?) no. doi ... coltre di tabin uerde a fiori con liste e pasaman d'oro intorno no. uno ... una coltra di panno d'oro rossa inbotida ... una coltra di raso uerde recamata con cordon di seda ... coltra inbotide dette suriane no. dieci ... felzade no. dieci ... coltre di pelle da letto no. sei ... Schiauline no. indici ... Padiglioni da letto con il Zornaletto di raseti uigadi di color rosso e giallo no. uno. ... Un detto di bedena zala racamato di vaso ai raso rosso col tornaletto ... un detto di bedena rossa col tornaletto ... Doi Padiglioni di rasetta un uerde et l'altra turchinu racamato all'antica con il tornaletti compagni ... un detto di bedena negro ... un padiglion da letto di seda lauorato à Ago col tornaletto ... Due detti di Tella chiara con tornaletti schietti ... Due detti di Tella chiara con ternaletti col merlo ... due detti con lauorier do pontastoro intorno ... Lincioli con caui para no. sei ... detti con merli para no. cinque ... intimele con lauorier para no. cinque ... Inventar 147. PAZ. - ... Una litiera da trabaca (jedna vrsta zastora) colorita da turchin di ferro ... trabaca cioe coltrina sei et tre tornaletti di samito di seda et franze rosse ... Un capezal d' un cusin con sue intimele ... una litiera di ferro grande intiero dorata ... una coltra da letto di damasco con trina d'oro usada ... una litiera di quatro colone, colorita di uerde ... doi schiavine binche usade ... Inventar 149. PAZ. - ... Una letiera di ferro uechia con pomoli 3 et no. 4 figurine ... una coltra di seda uerde uechia un tornaletto di fustagno bianco ... coltrine da letto di tella chiara con merli à rede peci sei e peci tre di tornaletti ... Inventar 152. PAZ. - ... un ciel di stucho indorato colorito da letto usado ... Inventar 150. PAZ.

²⁰ ... Una cuna di ferro indorata ... Inventar 137. - Una cuna di ferro dorata ... una detta di noghera coll'arme Detrico ... una detta di noghera all' antica ... detti (strampolini) piccoli di cuna no. doi ... coltre piccole da cuna inbotite no. doi ... dette di panno rosso no. doi ... detta di seta a fiori no. uno ... detta di pano d'oro rosso no. uno ... detta di raso uerde ... Inventar 147. - U kući Soppe nalazi se ... una cariola da letto di masera cioè pagliazzo, stramazzo et coltra di rassa ... Prema G. Boeriu (Dizionario del dialetto veneziano. Venezia 1856, str. 139) to je drvena ograda s četiri kotača u koju se stavljaju djecu. Inventar 149. PAZ.

rezbarene orahovine i ukrašene intarzijom od bjelokosti, jedna je zabilježena da je okovana srebrom, a jedna izrađena na venecijanski način - »alla veneziana«. Spominju se i razni kovčezzi od kože i drva obojeni raznim bojama, služili su za putovanja, ali i u kući.

Ormari su rijetki, bez posebnog opisa, i tek se ponekad spominju da su izrađeni od jelovine. Zabilježene su i »credenziere«, ostakljeni ormari za čuvanje srebrnog i staklenog posuđa, a tu su i razni stolovi od onih sastavljenih od nogara i dasaka do onih od orahovine izrezbarenih, s ladicama, stolići ukrašeni intarzijom,²¹ te jedna vrsta stolića poznatog pod imenom »bufetto i bufettin« vjerojatno za postavljanje pića, a bolje opremljene kuće imaju ih više komada.²² Uz stolove su zabilježeni pokrivači pod nazivom »tapedo«, što se razlikuje od platnenih stolnjaka za jelo pod nazivom »tovaglia« ukrašenih čipkom, vrpcama, vezom i nekim ukrasom zvanim »à occhietti«, možda također neka vrsta veza. Takvi su i ubrusi ukrašeni kao i stolnjaci, a spominje se i jedna vrsta »alla paesana«, očito domaće izrade. Tako se u kući Soppe našlo osamdeset i tri ubrusa, a u obitelji Detrico devedeset i dva stolnjaka i sto ubrusa.²³

I sjedalice su u zadarskim kućama sve brojnije, a zamijenile su klupe uobičajene u ranijim razdobljima. I one su različitih oblika, jednostavne, bez naslona, s rezbarenim visokim naslonima, obložene običnom, crvenom i zlatnom kožom, pa i sa sjedalima i naslonima od pletene slame. Čini se da su posebno bile cijenjene one obložene ukrasnom i pozlaćenom kožom jer se na njima spominju čak i čavli s istaknutom glavicom od mjedi, pa ih u kući Detrico ima čak dvanaest. U toj zadarskoj obitelji nalazi se i dvanaest stolica bez naslona obloženih kožom s čavlima od lima, sjedalica za spavanje obložena kožom i četiri stolice obložene slamom s posebnim naglaskom da su za žene, »da donne«. Uz brojne sjedalice u kući Soppe spominju se četiri bez naslona od orahovine od vrste »alla veronese«.²⁴

U svakoj kući nalazilo se jedno ili dva drvena klecala oslikana ili izrezbarena, više puta u obliku komode, a najdonja ladica izvlačila se i služila za klećanje. U ladicama se ponekad spominju razni obiteljski spisi. Uz klecala su zabilježene posude za svetu vodu od mjedi ili majolike, molitvenici imaju posebno ukrašene korice, a krunice su od ambre, srebra ili sedefa.²⁵

²¹ Arhivski podaci iz zadarskih inventara o namještaju i stolnom rublju objavljeni su u radu: N. Bezić-Božanić, N. dj. (4), str. 356-363, 365-366.

²² O Buffetinu vidi: J. Perić, Kuća u Šibeniku od najstarijih vremena do konca XVIII stoljeća. Radovi Instituta JAZU u Zadru 2, Zagreb 1955, str. 253, 256.

²³ ... Una touaglia à occhietti usada ... Un'altra Touaglia con occhietti di tella mezana con la sua cordella et merletti di mezzo ... Touaglioli diuersi lauoradi in tutto no. otto et à occhietti... Doi touaglioli grossi usadi ... Un tauagliol d'occhietti con merli ... Inventar 138. PAZ. - N. Bezić-Božanić, N. dj. (4), str. 365.

²⁴ N. dj. str. 361-363.

²⁵ ... Un oratorio di noghera con dentro diuerse scritture ... Inventar 143. - Un oratorio ouero Incenschiator di noghera ... 147. - ... Un raminetto d'oton da acqua santa ... un ramin di maggiolica da tenir la acqua santa ... 138. - Un oratorio d'albeo dipinto ... 151. Un reliquiario ... 149. - ... un officio con couerchio di lama d'arzeno ... un official con coperto d'argento ... 149. PAZ.

Zabilježeni su pisaći stolovi s ladicama i raznim pretincima od orahovine ili nekoga drugog drva, a na stolu se nalazila tintarnica i ponekad kutija s utezima za mjerenje finih metala. Primjerice u kući Detrico upotrebljavala se brončana tintarnica ukrašena reljefnim ukrasima i posebna škrinjica u kojoj se čuvala tintarnica.²⁶ Poznate su i drvene kutije s više staklenki zacijelo za čuvanje raznih vrsta pića, ili za neka mirisna ulja i vodice.²⁷

Po zidovima su se nalazila veća i manja zrcala od kojih neka imaju drvene okvire, a u kući Soppe nalazi se i jedno od srebra.²⁸ Kuće su se osvjetljivale stropnim drvenim, mješanim i staklenim svijećnjacima, stolnim svijećnjacima od mjedi, srebra i majolike, svjetiljkama na ulje s više plamenova što su poznate pod imenom »lumete di oglio«, a spominju se i metalni fenjeri što se upotrebljavahu najčešće pri izlasku iz kuće.²⁹ Prostori su se zagrijavali kaminima s kamenim okvirima s reljefnim ukrasima i grbom vlasnika, mješanim i bakrenim grijalicama raznih oblika u koje se stavljao žar, a koristile su se za grijanje ruku, nogu i kreveta. Spominju se i turske mangale, a u kući Danieli je jedna visoka i jedna niža željezna peć.³⁰

Za pranje služili su kameni umivaonici s posudama od majolike ili nekoga drugog metala, u kući Soppe nalazi se umivaonik od bronce i jedan od mjedi, a u kući Detrico zabilježena je posuda za umivanje, vrč i posudica za sapun, sve od srebra. Uz umivaonike se spominju i vjedrice za vodu od bakra, mjedi i srebra, te mali i veliki ručnici jednostavni, ali i oni ukrašeni čipkom. Za osobnu higijenu spominje se i jedna vrsta drvenog naslonjača sa zatvorenim donjim dijelom od orahovine ili nekoga drugog drva, s posudom najčešće od majolike.³¹

²⁶ ... Un scrittorio di Nogera con le scatole et armario nel quale ui sono diuerse scritture nella casa ... Una scatola ouer cassetta da calamaro ... Un calamaro di Bronzo à figure di rielieuo col suo coperchio ... Due scatole ouer carsettine da pesi fornite ... Inventar 147. - ... Un scrittorio grande remeso di radice di noghera ... Un calamar di cipreso ... 148. PAZ. N. dj. str. 364.

²⁷ ... Cauanette fornite con le sue Bozze di uetro no. tre cioe, da otto, da sei et le quatro Bozze ... Una detta piccola da quatro bozzette ... Inventar 147. - Una cauanetta di albeo di otto bozze usade ... 150. Una canaveta d'albeo uechia con sei bozze tra grande e piccole ... 152. PAZ.

²⁸ ... Un specchio grande usado ... 138. - ... doi spechi piccoli con le suaze nere ... 153. - ... Uno specchio d'argiento ... 149. PAZ.

²⁹ N. dj. str. 354, 355.

³⁰ ... doi caldiere di rame grandi usade ... un trepie di ferro di caldiere usade ... 149. ... una foghera di ferro alla turchesca di ferro stagnata ... 148. - Un scaldaletto ... 138. ... Scaldauuande di laton no. doi et una uechia in tutto no. tre ... Scaldaletti di rame no. doi, et un piccolo da cuna ... 147. PAZ. U starim zadarskim kućama sačuvali su se tragovi kamina. C. Fisković, O starim dalmatinskim kaminima. Bulletin JAZU br. 1 (51), Zagreb 1981, str. 72-75.

³¹ ... Un trepie de cadin di noghera ... Inventar 137. - Un Cadin con brocha et sauonetta in tutto d'argiento ... Un sechieletto d'argiento col coperchio ... Lincioletti ouer sugamani con lauorieri no. dodici ... detti con merlo no. otto ... detti con merli et caui no. quator dici ... detti grossi no. uinti doi ... 147. - Un lauello con il cadin di maggiolica et il sechio di ottono ... un bacil di ottono ... 148. - Un lauel grande di bronzo ... Un lauel di ottono zalo nuouo et suo cadin nuouo ... Un comodità di noghera ... Una scatola à stella depente di uenda (?) loro dentro sauonette da lauar le mani ... 149. Una casella di noghera da comodità ... 143. PAZ.

Srebrni tanjur, 17. stoljeće, Zadar, Crkva sv. Šimuna

Podovi u sobama bili su pokriveni sagovima, a stepenice sturama. Ulazna vrata s nutarnje strane bila su pokrivena zastorima poznatima pod imenom »portiere« od vunenog sukna ili kože; obitelj Soppe ima pet zastora od crvenog sukna s obiteljskim grbom i jedan s bijelim križem, te jedan od zlatom obojene kože, a obitelj Detrico šest zastora s obiteljskim grbom i dva od zlatne kože. Udobnost i toplinu doma stvarali su razni sitni predmeti kao što su jastuci od svile, obrađene i obojene kože, urešeni vezom, vrpčama i svilenim resama. U kući Soppe zabilježene su posude sa cvijećem, a posebno se spominje mirisni jasmin cijenjen stoljećima u Dalmaciji, a u kući Detrico krletke sa pticama, što na određeni način zaokružuje sliku o čovjeku 17. stoljeća.³²

U obitelji Ivana Detrica Alvisovog nalazila se veća zbirka oružja, te ratničke i konjske opreme. To su drveni štitovi sa zlatno obojenim križevima, stari štitovi od kože, željezni oklopi, sablje i mačevi, pištolji, bodeži okovani srebrom, više komada oružja i opreme izrađene na »talijanski« i »turski način«, kožnato sedlo sa sjedištem od crvenog baršuna, dijelovi konjske opreme okovane srebrom.³³ Više komada bilo je zacijelo raskošno ukrašeno koštanom i srebrnom intarzijom. Na zidovima su visjele ratne svilene zastave s grbovima te

³² N. Bezić-Božanić, N. dj. (4), str. 355, 356, 364, 365.

³³ ... Petti di ferro numero sei, Una frontiera di ferro da Cauai, Scudi di legno con le croci dorate no. undici, Scudi di corame all' Antica no. doi, Targoni all' Antica no. tre, Arminaste no. doi, Lanze alla Turchescha no. tre, Moschetoni con rode no. quatro, Pestoni con rode no. doi, Archibusi da roda no. dodici, Pistoli all' Antica no. quatro,

obitelji. Očito se ta obitelj ponosila svojim ratnim pothvatima, pa su ti predmeti imali počasno mjesto na zidovima pojedinih prostorija, jer se spominju i posebne vješalice oslikane i pozlaćene, na kojima su visjele zastave, te željezne za vješanje ostale ratne opreme.³⁴

Zadarska plemićka obitelj Detrico spominje se u ispravama već potkraj 13. stoljeća i njeni članovi sudjeluju u raznim državnim službama, a potom se u kasnijim stoljećima ističu kao ratnici. U Ciparskom ratu sudjeluje Kamilo Detrico na čelu dalmatinskih četa, a Grgur u Kandijskom ratu i 1648. godine u oslobađanju kliške tvrđave od Turaka. Grgur, sin Alvisa brat je Ivanov, koji je čuvao ratničke trofeje svoje obitelji, što su se našli na popisu nakon njegove smrti.³⁵

I u drugim zadarskim obiteljima spominje se poneki komad oružja: srebrni i željezni mačevi, handžari, sablje, pištolji, sedla izrađena na »talijanski« i »turski« način i ostala konjska i ratnička oprema, a u obitelji Soppe dvije ratničke zastave i rog.³⁶

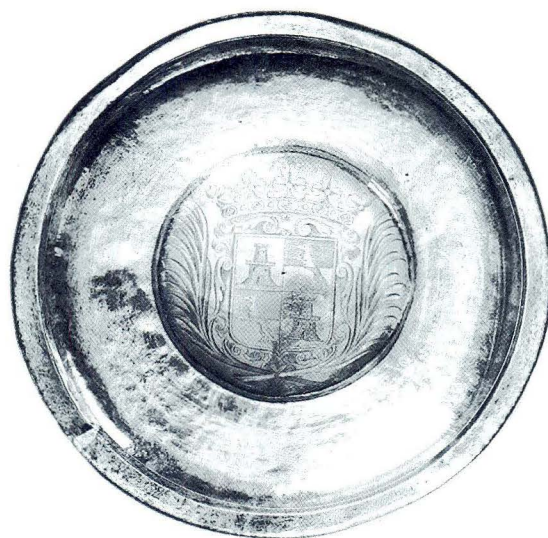
Više vlasnika kuća posjedovalo je knjige i, po svemu sudeći, Zadrani su znali cijeniti pisanu riječ. Knjige su bile smještene na policama ili pak čuvane u škrinjama. Možda jedna od najvećih kućnih knjižnica 17. stoljeća ne samo u

Tarzette da Arzon con le sue fonde para no. cinque, Dette fozili para no. uno, Un paro di pistole da Arzon lauorate con il Carabin compagno, Pistole discopagne no. doi, Carabin no. doi, Simitare fornite d'argiento no. tre, Un Sis alla turchescha da Arzon con manego d'Argiento, Una cortella alla turchescha con manego d'Argiento, Un Manarin fornito d'Argiento, Una Maza ferata, Una Sargientina al ferro d'orato, Spade fornite no. otto, Una spada con manico et fornimenti d'Argiento, Lamme di Spada no. tre, Mezespade no. cinque, Pugnali no. doi, Patrone ouer taschini da Monition con le sue chauì no. quatro, Un Schioppetto di oselar, Un detto uechio, Una Canadindia (Štitanik za zube, ratna oprema) guarnita d'argiento, una detta senza argiento, Pedoni di corame no. cinque, Detti da cintura no. doi, Selle di Bulgaro con sentar di Veluto rosso no. uno, Dette uechie no. quatro, Brene con li suoi morsi no. sette, Morsi da caual no. sei, Doi filetti et doi mastigatori, capezoni no. doi, Staffe (stremen) all'Italiana di laton para no. doi, Staffe alla Turchescha di laton para no. tre, Staffe di ferro all'Italiana para no. quatro, Spironi di ferro para no. sei, Spironi di laton alla Turchescha para uno ... Inventar 147. PAZ. -

³⁴... Zyge da Pauion dipente et indorate no. quatro ... Un stendardo di seda d'orato antico con l'Arme della Comunità d'Ancona et Detriche ... Un arma di uileno di legno intagliata indorato detta casa ... Doi cornette di Cauallaria di seta ... Una Bandiera d'Infanteria di seta ... Una Bandiera di Tronbetta di seta con l'Arma Detrica ... Inventar 147. PAZ.

³⁵ O obitelji Detrico vidi: Hrvatski biobibliografski leksikon, sv. 3, Zagreb 1993, str. 338-339. - T. Raukar - I. Petricoli - F. Švelec - Š. Peričić, Zadar pod mletačkom upravom. Zadar 1987. - O grbu Detrico u zadarskoj franjevačkoj crkvi više: C. Fisković Radovi Nikole Firentinca u Zadru. Peristil 4, Zagreb 1961, str. 70, 71.

³⁶ ... una armadura uechia ... doi para di pestole à ruda ... Un palos da Caualo con arziiento ... Un hanzar con arziiento, sei spada da udo con fodri ... un hanzar senza arziiento detto uertac (?) ... quatro schiopi da ruda ... doi carabinieri con azzalini ... Inventar 149. - ... Doi para di pistole ... una pistoletta da Schioppo grande ... Una spada d'argiento ... una detta di ferro .. Un palus fornito di arziiento al monte ... 148. - ... quatro selle cioe doi alla italiana di ceruetto et bulgaro et doi all'turchesca ordinarie ... 137. - ... Doi bandiere di cendal uechie et una cornetta uechia ... 149. PAZ.

Brončani tanjur, 17. stoljeće, Zadar, Crkva sv. Šimuna

Zadru nego i u Dalmaciji nalazila se u obitelji Soppe u posebnoj sobi pod imenom »Studio«, a popisana je 1670. godine nakon smrti vlasnika Jerolima. Sastojala se od dvije stotine i devedeset naslova rukopisnih i tiskanih djela klasi-ka, brojnih rječnika, medicinskih i gospodarstvenih knjiga, povijesnih djela, statuta Venecije, Hvara, Zadra i Paga. U toj obitelji čitao se Ciceron, Aristotel, Virgilije, Katon, Sabelico, ali i djela sv. Jerolima, Gospina čuda i životi svetaca, no među njima se našla i jedna knjiga na hrvatskom jeziku »un libro schiauo d'una commedia«. U tom prostoru zabilježeno je i pedesetak već spomenutih slika, što pokazuje široko zanimanje i visoku kulturnu razinu te obitelji čiji su članovi sakupljali umjetnička djela i knjige.³⁷

Zadrani su se zanimali i za razne igre, pa su tako zabilježene venecijanske igraće karte, kocke za igru poznate kao »sbaraglin«, kugle (balote) i neke dječje igre.³⁸ Spominju se i kutije za duhan od kosti i obojenog drva,³⁹ a žene su se bavile raznim ručnim radom. Poznati su bili tkalački stanovi, preslice, jastuci za izradu šivane čipke i neke vrpce, pa čak i uzorci za razna veziva i čipke.

³⁷ ... Scancie da libri no. doi una da letere ... Inventar 147. - ... Un scanzel di albeo uechio, dentro diuersi libretti ... 149. - *N. Bezić-Božanić*, *Latinisti u starim hrvatskim knjižnicama*. Dani Hvarskog kazališta knj. XVI, Split 1990, str. 290.

³⁸ ... Carte da zioGAR para otanta quatro grosse veneziane para duzine sette ... Carte da zioGAR papaline duzene ... Balle de zogar trenta subioti di putelli dozene dieci ... Inventar 151. - ... Un Sbaraglin da zogar (igra kockama) ... 147. PAZ.

³⁹ Una tabachiera di osso ... Inventar 138. - ... Tabachere dipinte rosso do legno ... 151.

Gospode su među svojim stvarima imale razne kutije i košarice s vrpcama i čipkom, raznim ukrasnim sitnicama i cvijećem kojim su ukrašavale haljine, kosu i jastučice, te fine rukavice, lepeze i druge modne sitnice.⁴⁰

U svim popisima na kraju su zabilježeni predmeti u kuhinji i ostavi, koji se stoljećima nisu bitno mijenjali po nazivima, jedino je novo vrijeme donijelo drugačije i funkcionalnije oblike. Središte kuhinje bio je otvoreni komin s napom i svim potrebnim predmetima za potpaljivanje i održavanje vatre. Na šipki u dimnjaku bio je obješen željezni lanac na kraju s kukom o koju su se vješali lonci nad vatrom, zatim su bila kliješta i lopata za hvatanje, razgrtanje i skupljanje žeravice, rešetke za pečenje ribe i mesa, te željezni stalak u obliku trokuta ili kruga na tri nožice, što se stavljao ispod posude a nad žeravu.⁴¹ Zabilježene su i posude za kuhanje raznih oblika i namjena kao primjerice bakrena za kuhanje ribe zacijelo duguljastog oblika zvana »navicella«, što se još i danas može naći u nekoj staroj kuhinji, ali iz kasnijeg vremena. Tu su i posude što se podmeću pod gradele ili ražanj za skupljanje sokova pri pečenju, te zemljane, bakrene i kositrene posude, lonci neke vrste »alla Romana« a poklopcima, tave za prženje, posude za kuhanje kave, bakrene posude za hlađenje, vjedrice za vodu od bakra i mjedi s grabilicama, lijevci, sita i rešeta, drvene posude za vodu, trenice, mlinci za mljevenje, brončani i mjedeni mužar s drškom za tučanje mirođija, razne majolične posude za hranu i začine, mjerice od kositra, a zabilježeni su i turski »ibrici« za vodu, te drvene posude s hrvatskim nazivom »brimenica« u kojoj se nosila voda s izvora ili zdenca. Posebno se spominju zemljane posude za spremanje jedne vrste jela od ribe poznatog pod imenom »brodetto« i zeleni zemljani lončići za spremanje jedne vrste začina slačice ili gorušice pod imenom »mostarda«.⁴²

⁴⁰ ... Una scatola con disegni di laur à ponta d'azene (?) a azzi sotil ... Un cusin da lauorar a mazzette uechio ... un altro da cuser ... Un teler da tesar con suoi ordegni, et un petene ... Una scatola con cordelini usadi uechi ... Un scatolin tondo con mostre da mazzette ... In un cestel un paro di quanti ... Una scatola con azze (rese) e cordeline ... Una scatola dentro doi uentoli, ueli, cendaline et altre ... Inventari 149. -

⁴¹ ... Cadene di ferro no. tre ... doi para di Capifochi di ferro ... doi para di Capifochi di laton con suoi ferri ... spedi di ferro no. quatro ... trepiedi di ferro no. tre et doi piccoli ... gradelle di ferro no. quatro et doi picenine ... Inventar 147. - ... Una paleta da foco ... un paro di molette ... 148. - ... Doi gradicole uechie ... Un paro di molette di ferro uechie ... 149.

⁴² ... Una stagnada di rame da cucinar pesce detta nauicella ... una lecarda di rame ... padelle di rame no. sei ... sei pignate alla Romana, una nel'altra con li suoi coperchi ... pignate di rame no. doi ... farsore di friter no. quatro ... cogome di rame no. tre ... molinel di cinque spedi di ferro ... mortari di Bronzo con li pestoni no. doi ... magioliche di diuerse sorte pezzi no. cento è uniti ... una refrescadora di rame ... doi conche di rame ... cazze di rame no. doi ... Fondelli di laton da Ingistara no. dieci ... Sechelli di laton con le cazze no doi ... Bazili di laton no. tre ... Sechi di rame no. tre ... Mezzoliere de stagno, et laton no. doi (mjera od četvrtine, ali i pješčani sat) ... Inventar 147. - Una cazza di rame grande per acqua ... mortar d'otton ... 148. - Pignate di terra no 5 ... pignate di terra grande e piccole no. 8 ... 138. - Una frescadora di rame usada ... quatro sechi di rame usadi ... una piria ... doi padelle di rame con suoi coperchi de detto Sorte ... una stagnadella di rame con il coperchio ... doi cazette di rame d'acqua ... doi mastelli d'acqua ... tamiti (sita) tre et quatro chrivelli (rešeta) ... 149. - Un inbrich di rame con acqua rosa ... 143. - Una brimeniza da portar acqua ... 140. - ...

U kuhinji su se još nalazili praonici od bronce i kamena, jednostavni stol, klupe, ormar od jelovine za čuvanje posuda i police s raznim tanjurima od majolike, te »muscaroli«, jedna vrsta sandučića od drvenih letvi i žičane mreže za čuvanje hrane i zaštitu od muha. Kruh se mijesio u koritu s daskom za oblikovanje kruha i pripremu prije pečenja, a uz to je bio i mali žrvanj za mljevenje žita i kukuruza.⁴³

Stolno posude sastojalo se od tanjura raznih veličina od majolike i kositra, brojni su u svim kućama, ali ih najviše ima u obitelji Danieli, čak majoličnih šezdeset i četiri i kositrenih šezdeset. Posebno se spominju tanjuri za kopune (kastirane pijetlove) i neki tanjuri za ubruse, podmetači za čaše, te drveni pladnjevi. U Zadru i okolici sačuvalo se više mjedenih pladnjeva s reljefnim biljnim i figuralnim ukrasima iz 15.-16. stoljeća porijeklom iz obrtničkih središta sjeverne i južne Njemačke. Zacijelo se i ti pladnjevi kriju negdje iza šturih arhivskih bilješki, pa iako ih nije moguće prepoznati, oni su jedini primjeri posuda zadarskih kuća tih davnih vremena.⁴⁴ Zdjele i zdjelice bile su od stakla, srebra i kositra, šalice srebrne i pozlaćene, jedna mala šalica bila je zlatna s likom Madone, posude za voće od stakla i srebra, te solnice i posudice za papar od srebra ili majolike. Jedna rijetka među njima bila je od indijskog oraha okovanog u srebro. Za piće upotrebljavahu se čaše od stakla i kristala, vrčevi od majolike i kositra, staklenke, te male staklene bočice sa srebrnim čepovima. Obilan je jedaći pribor: viljuške i žlice većinom srebrne, samo je jedna žlica od sedefa sa srebrnim drškom i poneka viljuška od željeza, a noževi su uvijek sa željeznim sječivom. Dršci su im od srebra, bjelokosti ili neke druge kosti i imaju posebne kutije. U kuhinji se nalazio poseban nož za rezanje pršuta i sira, a kuhinjske žlice i viljuške bile su mjedene.⁴⁵

Doi pignate di terra da bruetto una grande altra più piccola ... doi uaseti di terra uerde da mastarda ... 149. PAZ.

⁴³ ... Un lauelo di Bronzo ... pile di pietra piccole no. tre ... una detta da lauar drappi (tkanine) ... pile da oglio no. tre ... 147. - ... Doi lauadore di scaffa di albeo ... tre tolini con caualetti d'albeo ... tre banchette da sentar ... un banchetto di pento (?) con couerchio ... un armer d'albeo e dentro pignate da uso, sculier di legno ... scanzie tre di piatti di maiolica diuersi ... 149. - ... Mocadori no. cinque ... un muscarol ... 147, 148. - Doi alboli con le tole et concoli a far pan ... 147. - Doi comoli da pan un grande è l'altro mezzan ... Doi panaroli con li ordegni soliti da gouernar il pane ... 149. - Un paro di Mazine da man con la sua cassetta ... Un paro di Mazine grande di Pietra da Millo con le sue rode da macinar formento ... 147.

⁴⁴ ... Dodeci piatti tondi di peltre ... un piatto e bacil di rame ... quatro sotto coppe almonte d'arziesto ... 149. - Piatti da Capon di letterin no. 15 ... 150. - Piatti di magiolica tra grandi et piccoli in tutto no. sessantaquattro ... Piatti di peltre tra grandi et piccoli in tutto no. sessanta ... 137. - Piatti di peltre nioui reali no. otto ... detti da Capon no. quatordici ... detti da Touagliol no. quaranta quatro ... 147. - Piadene di legno no. 6. - *K. Radulić*, Nekoliko mjedenih pladnjeva XV-XVI st. iz sjeverne Dalmacije. Radovi, razdio historije, arheologije i historije umjetnosti (3), Zadar 1969, str. 101-116. Iako se ovi pladnjevi danas čuvaju u crkvama, oni su nekad bili i u kućnoj upotrebi.

⁴⁵ ... Una scudella di uetro in forma di porzulana ... 150. - Doi scudelle di peltre ... 137. - Una tazza di arziento ... 149. - Un tazzietto d'oro con la Madona Santissima in uero ... 143. - Un tazon d'argiento indorado ... 147. - Doi gotti di osina ... 150. - ... Gotti di

Ako usporedimo dosad objavljene popise kućanskih upotrebnih predmeta u Dalmaciji i Dubrovačkoj Republici iz razdoblja obuhvaćenog ovim radom, mogli bismo reći da su zadarske plemićke i građanske kuće bile bolje i raskošnije opremljene. Najveća dosad poznata privatna zbirka slika i općenito veći broj slika u kućama, knjižnica obitelji Soppe, zbirka oružja obitelji Detrico, bogate tkanine i srebrno posude otkriva visoku kulturnu razinu živilja toga grada. Da nije bilo zle sudbine, zacijelo bi se do naših dana sačuvale stare kuće i palače s kamenim ukrasima, kaminima i drvenim stropovima, a vjerojatno i poneki predmet ili umjetničko djelo. Ostaje nam samo da na temelju arhivskih vrela zamislimo sklad i ljepotu sredine u kojoj su obitavali Zadrani. Neki su predmeti zacijelo djelo ruku domaćih majstora, a oni rjeđi i raskošniji uvozili su se morskim putem iz Mletačke Republike ili s Apeninskog poluotoka. Iako su to tek pisani izvori, ovisno o pismenosti sastavljača imovine manje ili više upućenih u nazive, ipak nam oni otkrivaju mali isječak života jednoga grada i vrijedan su prilog našoj kulturnoj baštini.⁴⁶

christalo sessanta ... Gotti di uetro deti compagni sessantasei ... Bocali da uin di bote no. quaranta ... bocali di magiolica no. quattordici tra grandi e piccoli ... fiaschi di terra sei ... 151. - ... Bochali di terra grandi e piccoli 6. -... 140. - Bozze di uero di doi quartin no. 4 ... un buson ... doi bozette di uero tien mezzo quarto ... 150. - Doi bozze di peltre di Fiandra ... 149. - Un sculier di madriperla con manigo di arzeno ... sculier di otton no. uinti tre ... no. noue cortelli di ferro col manigo di auolio ... 137. - Cortelli di ferro col manigo di osso bianco no. otto nella sua scatola ... Un piron d'arzeno di doi banche ... pironi di ferro no. sette ... 138. - Coltelli con manichi d'Auoglio no. dieci ... detti con manichi di ferro et madriperla no. dodici ... detti di scanar no. tre ... detti tres-tini no. quatro ... cortelli no. doi ... un cortel da tagliar Parsutto ... Un detto da trinzar con doi Pironi ... Marcarini no. doi ... Cuchiari da cucina di più sorte no. otto ... detti di laton et pironi compagni pera no. otto ... 147. - ... pezzi di pironi e schulieri d'arzeno no. dieci sette ... sette cortelli con manico d'arzeno ... 149. - Un cortello con maniga di madriperla con il piron compagno ... 150. PAZ. Dio stolnog posuda objavljen u radu *N. Bezić-Božanić*, N. dj. (4), str. 366, 367.

⁴⁶ *J. Perić*, N. dj. - *D. Božić-Bužančić*, Interijer kuće u Splitu u 17. vijeku. Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, sv. 5, 1965, str. 113-168. - *C. Fisković*, Kuća povjesnika Pavla Andreisa u Trogiru. Isto, sv. 7, 1969, str. 211-228. - *N. Bezić-Božanić*, Unutrašnjost hvarske kuće u 17. stoljeću. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 27, Split 1988, str. 281-292.

CONTRIBUTO ALLA CONOSCENZA DELLA CASA ZARATINA
NEL XVII SECOLO

Nevenka Bezić Božanić

Basandosi su fonti archivistiche l'autrice, secondo gli inventari dei beni delle case zaratine, ha curato la ricostruzione dell'ambiente di vita degli Zaratini nella seconda metà del XVII secolo. Questi inventari, compilati dopo il decesso dei proprietari, anche se conservatisi solo in parte, testimoniano l'alto livello della cultura abitativa in questa città.

Sebbene Zara abbia subito nel corso dei secoli ripetute distruzioni, è tuttavia giunta fino a noi parte degli edifici e delle chiese con il rispettivo inventario. Gli oggetti d'uso quotidiano, invece, sono scomparsi da tempo, sia per la fragilità del materiale, che per le divisioni tra gli eredi e l'estinguersi di alcune famiglie. Solo la ricerca delle fonti archivistiche rivelerà la ricchezza delle residenze e dell'ambiente in cui vissero la nobiltà e la borghesia zaratine. I testamenti e anche gli inventari dei beni mobili dei proprietari deceduti, per il periodo dal 1645 al 1674, mostrano la cultura abitativa di questa città, le inclinazioni e le tradizioni dei proprietari. Gli inventari dei dipinti, degli arredi, dei rivestimenti murari, dei servizi da tavola in argento, maiolica e vetro, della biancheria da camera e da tavola, delle stoviglie da cucina e tutta una serie di oggetti d'uso rivelano le possibilità e il gusto degli Zaratini di quel tempo. Questi inventari hanno inoltre dimostrato che Zara possedeva la maggiore collezione privata di dipinti che finora si conosca in Dalmazia, una biblioteca privata, e una collezione di armi e insegne militari. Nonostante nessuno di questi oggetti sia giunto fino a noi, questi inventari con la ricchezza delle opere d'arte e la varietà degli oggetti rappresentano un valido contributo alla conoscenza del patrimonio culturale sulla costa croata dell'Adriatico.